

musik

BIBLIOTEKSNYTT

SVENSKA
MUSIKBIBLIOTEKS-
FÖRENINGEN

nr.2
2016

KALENDARIUM 2016

IAML-kongress, Rom 3–8 juli 2016

IASA-konferens, Washington D.C., USA, 25–29 September 2016.

Konferensens tema: A World of Opportunity: Audiovisual Archives and the Digital Landscape. (IASA - International Association of Sound and Audiovisual Archives)

2016.iasa-web.org

Vy från Borås, taget under SMBF:s årsmöte. Foto Tobias Danielsson. Omslag: Konsert med Bibliotekskören samt Synthorkestern, allt under ledning av Staffan Börklund-Jullander (i Gustav Adolfs kyrka). Foto Tobias Danielsson.

INNEHÅLL

3	Ordföranden har ordet, Redaktörernas ruta	9	Nu blir Fontes digitalt!
4	Rapport från årsmöte och kursdagar i Borås och Göteborg	10	Radiomusik i dold samling
7	Staffan Lundmark - ny i styrelsen	12	Musikalisk estetik i religiös kontext med en svunnen storhetstid
9	Årets stipendiater	15	Summary in English

Layout Sara Lind

MUSIK

BIBLIOTEKSNYTT

utges av Svenska musikbiblioteksföreningen, svenska sektionen av IAML, International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres

ISSN 0283-104X

Redaktör och distr.: Tobias Danielsson & Gunnel Jönsson
Musik- och teaterbiblioteket Box 16326
103 26 Stockholm

08-519 554 10 mbnytt@gmail.com

Prenumerationer inkl. medlemskap:

enskilda 300:-, institutioner 500:-, veteraner, studerande, arbetslösa 150:-

Plusgiro 65 21 22-3

www.musikbiblioteksbloggen.blogspot.com

Kära musikvän

Ingrid Boström blev så inspirerad av den internationella musikbibliotekskonferensen i Antwerpen 2014 att hon på stående fot bjöd in oss till Borås för att hålla Svenska musikbiblioteksförningens årsmöte där 2016. Och tänk – så blev det! Tack till Ingrid och hennes kollega Martin Edelfeldt för fint arrangemang.

Under mötet blev jag vald till ordförande – förskräckt men hedrad. Därför är detta min första ordföranderuta. Läs mer om årsmötet och efterföljande dag i Göteborg i detta nummer. Jag är mycket glad för att Gunnel Jönsson och Tobias Danielsson har tagit på sig uppdraget med Musikbiblioteksnytt. För visst är det roligt att fortfarande få en tryckt tidning i brevlådan att lägga ut på ditt biblioteks eller arkivs tidskriftshylla? Musikbiblioteksnytt finns naturligtvis också elektroniskt på vår webbplats www.smbf.nu.

Som nybliven ordförande önskar jag få veta vad du som medlem önskar från föreningen. Det finns många föreningar och nätverk för bibliotekarier och arkivarier. En del av dem har lokalavdelningar som ordnar studiebesök och enklare

Foto: Anders Nettelbladt

träffar. Är det något för oss? Ska vi engagera oss i debatten om den nationella biblioteksstrategin? Ska vi ordna kurser i katalogisering av noter? Ska vi försöka påverka utbildningen av bibliotekarier och arkivarier så att musik ingår som en naturlig del av undervisningen?

Jag skulle också vilja be dig om hjälp. Känner du till någon bibliotekarie eller arkivarie som kanske inte identifierar sig som musikbibliotekarie eller musi-

karkivarie, som kanske arbetar en liten del av sin tid med musikmaterial och som kanske inte känner till vår förening? Tipsa gärna om vår förening. Tillsammans kan vi göra skillnad för musiken i samhället!

Glad sommar önskar *Lena*
lenna.nettelbladt@gmail.com

Redaktörernas ruta

Kära läsare

Här får alla ni som inte kom till årsmötet och kursdagarna, ändå ta del av en del som hände. En rapport från årsmötet och kursdagarna bjuder vi på. Rätten till musik för alla som Alfons Karabuda talade om är något som musikbibliotekarier dagligen arbetar med. Dessutom kan vi ta del av hela Christina Ekströms intressanta föredrag om Herrnhutarna i Sverige. Teatermusiken i Sveriges Radio

har funnits sedan starten 1925 och i Musikbiblioteket i Radiohuset finns en hel del partitur och stämmaterial arkiverat även om ljudet inte finns kvar. Ett första nedslag blir det i detta vårt andra nummer. Fortsättning följer – det finns mycket att forska i. En av våra nya styrelseledamöter Staffan Lundmark presenterar sig.

Glöm inte att skicka in tips och informa-

tion om vad som händer där just ni är. Ha en skön sommar och en välförtjänt semester!

Gunnel Jönsson & Tobias Danielsson

www.musikbiblioteksbloggen.blogspot.com
www.smbf.nu
musikbiblioteksforum@listserv.kb.se
www.facebook.com/ (Musikbiblioteksförningen)

 Find us on
Facebook

Rapport från årsmöte och kursdagar i Borås och Göteborg

||| Gunnel Jönsson, text Tobias Danielsson, foto

Svenska musikbiblioteksförningens (SMBF) nya styrelse (fr. vänster: Kia Hedell (sekreterare), Uppsala universitetsbibliotek, Lars Landin, Örebro universitet, Musikbiblioteket, Pia Shekhter, Biblioteket för musik och dramatik, Göteborgs universitetsbibliotek, Tobias Danielsson, Musik- och teaterbiblioteket, Stockholm, Lena Nettelbladt (ordf.), Stockholms konstnärliga högskola, biblioteket, Åse Lugné, Musikhögskolan i Malmö, Lunds universitet, biblioteket). På bilden saknas Margareta Holdar Davidsson, Musikbiblioteket, Sveriges Radio & Staffan Lundmark, Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå (DAUM).

Platsen för dag 1 var Röda rummet i Kulturhuset, där inte bara Stadsbiblioteket finns, utan även Borås stadsteater och Borås konstmuseum, med Ingrid Boström och Martin Edelfeldt som våra värdar. Vi hälsades välkomna av enhetschefen för vuxenavdelningen, Olof Berge-Kleber, och så drog årsmötet igång.

Ny styrelse

En ny styrelse valdes och Birgitta Sparre, ordförande i nästan sju år och Kerstin Carpvik, sekreterare i nio år avtackades för sina insatser för föreningen. Den nya styrelsen består nästan uteslutande av kända ansikten – Lena Nettelbladt valdes till ny ordförande och Tobias Danielsson, Musik och Teaterbiblioteket valdes

till nya ledamot. Omval gjordes av Pia Shekhter, Åse Lugné och Lars Lundin. Kia Hedell och Margareta Holdar Davidsson sitter kvar till 2017. Dessutom invaldes en ny medlem – Staffan Lundmark, Umeå. Mer om honom senare!

Kursdag 1

Först på programmet var en föreläs-

Andäktig publik till "Knackar på".

ing om Herrnhutarna eller Evangeliska Brödräfsamlingen i Sverige under 17–1800-talet och spåren av dem av Christina Ekström. Vi fick även sjunga *Idas sommarvisa* i herrnhutisk stil. Musikbiblioteksnytt kan stolt bjuda på Christina Ekströms föredrag i detta nummer (s. 12)!

“ De skickade alltid nya verk till varandra, diskuterade och följde musikdebatten och ny litteratur, inte minst diktsamlingar.

Bengt Andersson berättade om Borås-tonsättaren Knut Håkanson (1887–1929) och hans brevväxling med den 15 år äldre kollegan Josef Eriksson (1872–1957). Bengt har varit redaktör för boken med deras brevväxling som nyligen getts ut av Altfiol i Väst, *Oss tonsättare emellan – Brevväxling 1913–1929 mellan Knut Håkanson och Josef Eriksson*. De skickade alltid nya verk till varandra, diskuterade och följde musikdebatten och ny litteratur, inte minst diktsamlingar. Både skrev ju romanser.

Vi gjorde också ett besök på Barnens kulturrum "Knacka på", där rummen är inredda efter småbarnsboken *Knacka på* av Anna-Clara Tidholm. Barnbibliotekarien Lena Jonsson guidade oss.

Från Borås kulturskola kom Thomas Florentin och berättade livfullt om vad de har haft möjlighet att göra för nyanlända ungdomar och övriga elever i kommunen. De har 2000 inskrivna elever. Alla barn i årskurs 1 får testa verksamheter inom musik, teater, dans, bild. Det här läsåret åkte Kulturskolan ut i skolorna och träffade 1 152 barn. I årskurserna 2–3 åker musiklärarna ut i 8 olika skolor och undervisar barnen på deras fritidstid. Ett boråsiskt El Sistema! På sportlovet startade Kulturskolan en bild- och gitarrkurs för ensamkommande ungdomar som resulterade i en konstutställning på biblioteket. Under terminen har man med befintliga resurser startat två gitarrkurser för cirka 20 ungdomar i varje grupp, samt två körer. Som "Florre" sa: Lär dig tre ackord, då har du tre miljoner låtar att välja på. Till hösten hoppas man få mer pengar till verksamheten, som nu bedrivs som projekt.

Vi avslutade dagen med en konsert i den närbelägna Gustaf Adolfs kyrka där Bibliotekskören (ett flertal bibliotekarier från dagens möte, samt lokala krafter)

“ “ Lär dig tre ackord, då har du tre miljoner låtar att välja på

framträdde i slutnumret tillsammans med Synthorkestern under ledning av Staffan Biörklund Jullander. I orkestern med 12 syntar fanns före detta kollegan på Borås stadsbibliotek Ingela Sundström på viola. Mer om Bibliotekskören www.youtube.com/watch?v=-YDyzYk-gik0. Efter en trevlig middag på caféet i Kulturhuset skildes vi åt efter en fullmatad halvdag.

Kursdag 2

På fredag morgon tog vi oss till Göteborgs stadsbibliotek (som nyligen invigts efter en omfattande ombyggnad). Boel Enbågen och Niklas Persson guidade oss runt och berättade om hur det är att arbeta i huset. Musikavdelningen har ljusa och vackra lokaler på plan 1, tillsammans med konst, mode, film och arkitektur. Dessvärre fick inte allt plats

Boel Enbågen och Niklas Persson guidar på musikavdelningen.

i de öppna hyllorna, så en hel del noter står i compactushyllor i en del av lokalen. Göteborgs stadsbibliotek har vad man kallar ett flytande bestånd, det vill

“ I sitt musikdramatiska komponerande har musikbiblioteken och arkiven har alltid varit viktiga för honom

säga att du kan lämna tillbaka en bok var som helst i kommunen. Då kan det hända att exemplaret aldrig kommer till "sitt" bibliotek. Endast om man reserverar en bok/not i katalogsystemet ser man var exemplaret befinner sig. Bibliotekarierna "flyter" också – som musikbibliotekarie arbetar man vissa veckor på barnavdelningen och vice versa. Göteborgs stadsbibliotek har ganska stora resurser för inköp och inte minst den utåtriktade verksamheten: Niklas har till exempel under våren haft tre stycken Samtal om musik med DJ:n Elena Wolay, grundaren av skivaffären World Music Oasis Said Chaouch och operasångaren Björn Larsson.

Därefter gick vi över Götaplatsen upp till gamla "Artisten" det vill säga Högskolan för scen och musik där Pia Shekhter introducerade Alfons Karabuda,

kompositör och kulturpolitisk personlighet i Sverige och EU med många uppdrag. Här pratade han i rollen som vicepresident i IMC (International Music Council). Han berättade om IMC:s verksamhet och arbetet inom EU. Men framför allt om det manifest med fem rättigheter till musik som man enats om. Han betonade särskilt att biblioteken har en viktig roll för att ge tillgång till musik för alla genom delaktighet och information. Hans inspiration är att följa kedjan hur unga och barn få tillgång till utbildning och att få utöva musik. I sitt musikdramatiska komponerande har musikbiblioteken och arkiven har alltid varit viktiga för honom.

- Rätten för alla att fritt uttrycka sig musikaliskt
- Rätten för alla att lära sig musikaliska språk och färdigheter
- Rätten för alla att ha tillgång till musik genom delaktighet, lyssnande, skapande och information
- Rätten för alla musiker att utveckla sitt artisteri och att kommunicera genom alla typer av media, med adekvata verktyg till sin hjälp
- Rätten för alla musiker att få erkännande och rimlig ersättning för sina verk

Särskilt de tre första rättigheterna kan erbjudas genom biblioteken – det var båda Alfons Karabuda och vi som lyssnade överens om. Musikbiblioteken kan

också via IAML fortsätta diskussionen i dessa frågor med IMC.

Efter en gemensam lunch bland studenterna gavs sig de flesta av hemåt, andra stannade kvar i stan och njöt av kulturutbudet. Ett stort tack till Ingrid och Mattias på Borås stadsbibliotek, Boel och Niklas på Göteborgs stadsbibliotek och Pia och Inger på Artisten som lagt ner mycket tid på att göra dessa dagar så lyckade!

Om IMC

International Music Council (IMC) bildades 1949 som UNESCO:s rådgivande organ i frågor om musik. Den har sitt kontor på UNESCO:s högkvarter i Paris, där den fungerar som en oberoende internationell icke-statlig organisation. Dess främsta syfte är att underlätta utvecklingen och främjande av internationell musicerande.

IMC består för närvarande av sju-tiosex nationella utskott, trettiofyra internationellt erkända organisationer och trettiofem personer och hedersmedlemmar: framstående artister, kompositörer och pedagoger. Det regionala råd i Europa, Afrika, arabvärlden, Amerika och Asien, Australien och Stilla havet. Deras uppgift är att utveckla och stödja program särskilt anpassade till behoven hos IMC:s medlemmar och partners i sin region.

En av IMC:s väletablerade och regelbundna aktiviteter är den årliga International Rostrum of Composers, ett forum som erbjuder radiobolag möjlighet att utbyta och offentliggöra delar av nutida klassisk musik. Dessutom var IMC ansvarig för genomförandet av International Music Day (IMD) den 1 oktober varje år.

Staffan Lundmark – ny i styrelsen

||| Staffan Lundmark

Vår nya styrelseledamot Staffan Lundmark. Foto: Susanne Odell.

Staffan Lundmark är ny i styrelsen och ger här en filosofisk betraktelse över sig själv, yrkeslivet och förändringar

Sedan tjugo år tillbaka bor jag med min familj i Sörfors, 1.5 mil från Umeå, uppströms Umeälven. Trodde inte att jag skulle komma att bo i den by där jag, med start år 1957, växte upp, men så blev det. Dessutom i det hus vars tidigare ägare nog har påverkat mig en hel del, speciellt under mina tidigaste år. Han var en samlare med överlastade hyllor och spännande saker överallt. Med hjälp av en magnefon, trådspelare, så sparade han ljud, speciellt radioprogram. Opera var ett stort intresse men även underhållningsprogram, radioteater och frågesport. De små inspelade ståltrådsrullarna förvarades i speciella boxar tillsammans med den rejält tilltagna skivsamlingen. Allt i beredskap för social användning. Han var absolut ingen enstöring som satt hopkurad i sina samlingar. Tvärtom. Hans rymliga hem var en träffpunkt, perfekt för festligheter och upptåg. Lite udda i byn, till exempel när han på högsta volym lät julmusik ljuda över nejden en midsommarafton.

Allt skingrades efter hans död. Det som betraktades som ointressant fyllde tolv containrar.

Detta hände strax innan jag år 1994 började som forskningsarkivarie vid DAUM, Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå. Här lärde jag mig fort att det inte enbart var den ”folkliga” kulturproduktionen som behövde letas upp, bevaras och vårdas utan även sådant som har utgått från alla möjliga producenter, kommersiella som ickekommersiella. På en loppis hittade jag så småningom några magnetfonrullar ur den privatsamling där jag som liten hade tultat omkring.

“ Tänk så mycket som hade gått förlorat. Men man kan ju inte spara på allt (säger dom)

Jag kände igen handstilen på pappersfodralen. Det var radiomaterial, kända hända något unikt bland detta, men även en trådspelning gjord av ett lokalt jazzband på 1950-talet. Detta var en glad överraskning men vemodet infann sig snabbt. Tänk så mycket som hade gått förlorat. Men man kan ju inte spara på allt (säger dom).

Bevarande och förändringar

Produktionen av allting som omger människan har ökat alldeles oerhört sedan självhushållets tid och inte minst under de senaste decennierna. Bevarande- och tillgängliggörandeinstitutionerna kämpar tappert med att hålla jämna steg så att samhällsinvånarna ska kunna få koll på vad som har hänt och skett vilket ofta är nödvändigt för planeringen av framtiden. Hyllor och hallar fylls. Men resurserna minskar och detta i en tid när intresset för historia och dokumentation ökar. Samtidigt som kulturarvsmaterial, avsett för bevarande, i allt högre grad skapas utanför institutionerna så minskar möjligheterna för dessa att svara upp mot det ökande intresset i samhället. Detta avspeglas kanske inte i besökssiffror utan handlar ofta om verksamheter som inte märks

så mycket förrän behovet av bevarande och tillgängliggörande gör sig gällande. Och för detta krävs det långsiktigt arbetande institutioner som kan erbjuda kontinuitet och helst öppenhet mot andra arbetssätt än de invanda. Något som är speciellt viktigt när förtroenden ska förvaltas, t.ex vid folkminnesarkiv.

I juni 2013 tillkännagav den statliga myndigheten ISOF, Institutet för språk och folkminnen, att dess nordliga och sydliga enheter, DAUM i Umeå och DAL i Lund, skulle upphöra. Samlingar och verksamheter skulle överföras till enheterna i Uppsala respektive Göteborg. Detta väckte omfattande protester men myndigheten höll en fast kurs. Umeåpersonalen fick så uppleva uppsägningstiden under Kulturhuvudstadsåret, Umeå 2014.

Umeå Universitet utredde under en längre tid sina möjligheter att erbjuda ISOF förvaring av DAUM-samlingar och kanske även bidra med arbetskraft. Men universitetet kom fram till att man inte skulle kunna klara detta. Vilket var en överraskning för många, även för ISOF som nu hade att koncentrera sig på en flytt till Uppsala. En ledig arkivlokal i Umeå möjliggjorde så i sista stund ett samverkansförslag från Stadsarkivet, Västerbottens museum och Folkörörelsearkivet i Västerbotten. ISOF hyr nu in sig i den lokal som Stadsarkivet hyr för sin expansion och de två andra institutionerna hjälper, inom befintliga resurser, till med framplockning ur samlingarna. Under en tid ingick jag i den arbetsstyrkan. DAUM:s över 10 000 inspelningar finns i Uppsala för digitalisering men pappersmaterial och biblioteket finns kvar i Umeå. I Lund utformades också en samverkansform.

Men den regionala samverkanspartner som många privatpersoner och intresse-sammanslutningar hade i DAUM finns inte mer. DAUM hade sin bakgrund i en stiftelse av eldsjälskaraktär som förstärktes när Umeå hade etablerat sig som universitetsstad. DAUM var en plats där material också kunde finnas tillgängligt även om dokumenten av olika anledningar inte kunde övergå

i statlig ägo, inte omedelbart i alla fall. Detta var ett arbetssätt som möjliggjordes tack vare långsiktigheten hos ett statligt arkiv. Vid den överraskande nedläggningen blev dessa samlingar naturligtvis till ett problem. Eftersom jag var bekant med både material och ägare så kunde jag medverka vid en sorts bodelning mellan det som var statligt och det som hade andra ägare. ISOF hade ansvar för allt som fanns i lokalerna och ägare erbjöds att donera till ISOF. Detta fungerade i viss mån men merparten behövde en annan lösning. Eftersom Stadsarkivets lokal även var öppen för detta material så packade jag allt ickestatligt material och alltihop flyttades sedan med hjälp av frivilliga krafter. Mycket av DAUM-sammanhanget kunde på så sätt hållas samman. Att i all hast splittra alltihop vid nedläggningen hade inte varit något vettigt alternativ men problemet är nu att ett organisatoriskt sammanhang saknas. Stadsarkivet kan inte sluta ett förvaringsavtal med en privatperson. En ljusning kan skönjas i och med att Kungl. Skytteanska Samfundet nu utreder sina möjligheter att skriva avtal med Stadsarkivet och därmed träda in som en typ

“ Jag fastnade bland annat för spelmansmusiken och började gnissla på egen hand. I byn fanns en gammal speleman som tyckte att det var kul med en yngling som försökte lära sig.

av beskyddare. Materialens ägare får då antligen något att förhålla sig till. Men för verksamhet och utveckling krävs fler intresserade aktörer. Lokalfrågan är i alla fall löst.

Musikmaterialet utgör en betydande del av det som nu har fått ett nytt hem. Trycksaker, inspelningar och uppteckningar väntar nu på att kunna börja användas. Vissa delar fungerar i dagsläget som arkivmaterial och till-

handahålls på ideell basis, till exempel Bengt Martinssons samling som till sin kärna består av Bengts egna dokumentationer av musik, sång och dans inom Norrbottens län men som också består av omfattande samlingar av trycksaker och inspelningar som berör områden långt utanför landets gränser. Karl Tiréns arkiv är en annan välkänd samling som jag nu handhar i samverkan med familjen Tirén. Här finns primärmaterialet från Tiréns tid som jojkkupptecknare under 1910-talet men också brev, böcker och noter som här-

“ “ Det är bra att inte behöva sitta ensam och grunna

rör från flera medlemmar av släkten och deras ofta musikaliska vänner. Ökad kunskap om bland annat Peterson-Berger har vaskats fram ur detta material. Föreningen Jazz i Umeå har sina dokumenterade konserter bevarade här och flera av Umeås jazzmusiker har inspelningar i arkivet. Här finns musiklitteratur, orkester noter, psalmsång, körpärmar, spelmansmusik, flera hundra kilo stenkakor och så vidare. Det mesta är samlat utifrån personer och sociala sammanhang, till exempel notsamling efter en stumfilmspianist i Gällivare. Blåsorkester i Arvidsjaur. Pianobiblioteket efter industriledarens hustru. Handskrivna schlagerkopior från en enklare miljö och så vidare. Mycket låg på DAUM i väntan på att bli till fungerande arkivmaterial och nu är vi många som hoppas att en fortsättning följer.

Hur hamnade jag i det här? En av orsakerna var nog Stadsbiblioteket. Jag har alltid gillat böcker. Hemma visste man vilken typ av hårda paket som var populärast på julafton. Biblioteksvän har jag varit från det att jag lärde mig läsa. Alla ungar i byn visste i alla fall att biblioteket fanns eftersom boklådor skickades ut till byskolorna. När jag sedan på egen hand kunde ta bussen till stan så var biblioteket det givna målet. När man så kunde låna hem LP-skivor så öppnades ännu fler världar, nu kunde

jag ta del av så mycket och lyssna om och om igen. Den lilla kassettradion var ju förstas en revolution när det gällde att fånga radioinslag men biblioteket möjliggjorde ett mer systematiskt utforskande. Jag fastnade bland annat för spelmansmusiken och började gnissla på egen hand. I byn fanns en gammal speleman som tyckte att det var kul med en yngling som försökte lära sig. Han ville gärna att jag skulle lära mig det som blev omodernt efter första världskriget. Han avled och det blev då jag som lite nervöst fick spela in låtarna på band efter det att en dokumentatör från DAUM hade hört mig på en fest. Jag hjälpte sedan till med musiken inom ett projekt där äldre människors danssteg och minnen skulle dokumenteras. Materialet skulle arkiveras hos DAUM. Jag har alltid varit intresserad av historia och det var hos museet som jag pryade och en uppmätning av en gammal kåk var mitt specialarbete på gymnasiet. En studiecirkel i byns lokalhistoria kom också att föra mig i riktning mot DAUM. Studieförbundet Vuxenskolan hade en bred verksamhet gällande lokalhistoria och jag kom så att arbeta hos detta studieförbund bland annat med att anordna aktiviteter för att knyta den akademiska och den icke-akademiska forskarvärlden närmare varandra. Jag provade på att vara cirkelledare i olika ämnen samt att jobba på med lite av varje. För det mesta med anknytning till musik och bildkonst. Så småningom kom jag att bli anställd hos DAUM, den nordligaste arbetsplatsen inom myndigheten Språk och folkminnesinstitutet, SOFI. Som sedan blev Institutet för språk och folkminnen, ISOF. Jag började läsa musiketnologi vilket var mycket nyttigt, och kom att ta del av Svenskt Visarkivs spännande värld. Den arbetsplatsen ingick också i SOFI på den tiden. Visarkivets chef, Märta Ramsten, brukade kalla till möten och detta var början till det nätverk som kom att knytas till musikbiblioteksförningen. Jag har haft så mycket glädje av att i dessa sammanhang ha fått träffa människor som från olika perspektiv arbetar med musik och allt därtill. Ja, hela detta kosmos. Det är bra att inte behöva sitta ensam och grunna.

Årets stipendiater

Årets resestipendium till IAML-kongressen i Rom har i år tilldelats Tobias Danielsson, Musik och Teaterbiblioteket.

Årets Anders Lönn's resestipendium, som utdelas av Musikaliska Akademien, har tilldelats Inger Jullander, Högskolan för scen och musik i Göteborg.

Nu blir Fontes digitalt!

Redaktören för Fontes, Jim Cassaro, har följande att meddela:

IAML:s medlemstidskrift Fontes Artis Musicae, kommer att finnas tillgänglig elektroniskt genom Project Muse för enskilda medlemmar via IAML:s webbplats från och med Volume 63 (2016). Nu finns möjlighet att välja att avstå från att er-hålla den tryckta versionen om man så önskar. Det gör man genom att logga in med användarnamn och lösenord och sen gå in under My account - Edit - Profile - Membership och klicka i rutan för eFontes. Gamla nummer från vol 1 [1954]-61 [2014] via JSTOR är också tillgängliga.

P.S. från Pia Shekhter.

Jag minns en period när vårt bibliotek, med vårt institutionella medlemskap + alla personliga, sammanlagt tog emot 7 exemplar! Detta är förstas en möjlighet för IAML att spara pengar – dels genom minskade tryckkostnader, men framförallt tack vare minskade utgifter för porto. Det finns också en miljöaspekt att ta hänsyn till, som jag ser det. Men jag vill betona att den som vill fortsätta att prenumerera på den tryckta tidskriften givetvis är välkommen att göra så. I så fall behöver man inte vidta någon åtgärd.

Radioteater- musik i dold samling

Del 1: 1925 till
1950-talets slut

||| Gunnel Jönsson, text & foto

Ien arkivlokal i en avlägsen korridor på nedre botten i Radiohuset finns det en samling svarta boxar numrerade från 1 till 688. Siffrorna föregås av ett T – för teater. Detta är notmaterial till pjäser som spelats in av framför allt Radioteatern på Sveriges Radio. Arkivlokalen tillhör idag Sveriges Radio och Sveriges Radios Förvaltnings AB Research & Musik – där arkivmaterialet hanteras av musikbibliotekarierna. Delar av materialet kommer att bli sökbart i Levande muskarvs databas.

I radiohusets källare står boxarna rad på rad.

Allting har en början

De första sändningarna i Sveriges Radio – då kallat Radiotjänst – startade 1 januari 1925. Till en början arkiverades endast rollhäften, alltså pjäsens manus oftast regimanus, och först senare gjordes arkiveringar av hela föreställningar. Man ska komma ihåg att alla program sändes direkt ända fram till 1931, då en ny inspelningsteknik infördes. Man kunde då spela in och spela upp på samma utrustning. Så något ljudande material från de första pjäserna finns så klart inte i arkiv.

Den 6:e januari, en vecka efter Radiotjänsts första sändning, sändes Brita von Horns historiska skådespel *Kungens amour*. Alice och Ernst Eklund spelade de två rollerna.

Påskdagens föreställning av *Det goda spelet om Envar* i Olof Molanders regi blev mycket uppmärksam. Sändningen blev 2 timmar och 15 minuter lång – allt i direktsändning alltså. Sändningarna krävde ett stort uppbåd av artister och musiker. I programtablåerna anges inte någon tonsättare. Pjäsen sändes varje år under lång tid, ibland i ny regi. Den 31 mars 1929 sändes pjäsen med musik av Kurt Atterberg. Den komponerade

musiken bestod av 8 nummer, besättningen var flöjt, oboe, klarinett, trumpet, 2 tromboner, pukor, slagverk, orgel, piano, stråkar, sopransolo och kör.

1. Fanfar: utan tempo beteckning
2. Hymn
3. Adagio
4. Dödens marsch
5. Orgelsolo
6. Fästmusik
7. Kanon
8. Den "magres" sång
9. Goda gärningar - Envar
10. Orgelfuga

Radioteaterns chefer inbjöd de svenska författarna att skriva direkt för radio. Ibland via tävlingar, ibland med riktade uppdrag. Att dramatisera romaner var ett annat sätt att hitta ny repertoar. Dessa kallades skådespel, medan nyskrivna alster kunde heta hörspel eller lyssspel.

Apropå att dramatisera romaner skrev Gunnar Hallingberg följande:

“Markurells i Wadköping av Hjalmar Bergman sändes i en radiobearbetning av författaren den 1 januari 1930 med musik av Hilding Rosenberg. Pjäsen

Bild från inspelningstillfället 1925 av *Det gamla spelet om Envar* (ur Gunnar Hallingbergs bok *Radioteater i 40 år, 1965* fotograf okänd).

är ett stort antal scener som löper utan paus eller anmälan om scenförändring. Istället använder Bergman musikinslag som övergångar, och han har lagt ner möda på att föreskriva musikens art och funktion i de olika fallen. Natten till den stora [examens]dagen utformar han till en drömartad röstsekvens mot en musikbakgrund.”

Gunnar Hallingberg nämner också tre funktioner som musiken i pjäserna skulle ha:

1. Skapa atomsfär och miljö
2. Mellanaktsmusik – ha funktionen att binda samman scener och ge lämpliga anslag – kulissfunktion
3. Psykologisk ljudkuliss eller bestå av psykologisk stimulantia

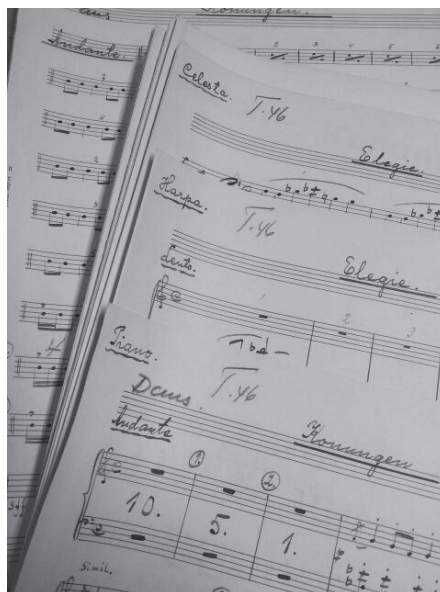
Under 1927 och åren framöver skrev förutom Hjalmar Bergman även Erik Lindorm, Sigfrid Siwertz och Frank Heller för det nya mediet. Vad gäller musiken bidrog till exempel tonsättarna Kurt Atterberg, Gösta Nystroem, Björn Schildknecht, Erland von Koch med nyskriven musik. Nedan följer några nedslag bland de pjäser där notmaterialet finns arkiverat i Musikbiblioteket på Sveriges Radio.

Kurt Atterberg

Det gamla spelet om Envar (1929)
Den stumma frun i Cheapside (1932)
Hassan (1939)
Julius Caesar (1927)

Ture Rangström

Athalie (1937)
Coriolanus (1934)
Hanneles himmelsfärd (1942)
Kung Lear (1938)
Macbeth (1934)
Påskliljan (1936/1942)
Vävaren i Bagdad (1940)

Stämmor till *Konungen* av Gösta Nystroem.

Gösta Nystroem

Den 9 september 1934 sändes pjäsen *Konungen* av Pär Lagerkvist som satts upp året innan i Göteborg med regi av Knut Ström (Göteborg). Musiken var skriven av Gösta Nystroem. Några korta avsnitt från denna sändning i arkivet. Även en inspelning från 1948 finns bevarad i Sveriges Radios arkiv. Notmaterial finns även till *Herr Arnes penningar* och *De blindas*.

Något mer udda i teatermusiksamlingen är tre pjäser med musik av Wilhelm Stenhammar. Partituren är avskrifter gjorda av Ivar Hellman som arbetade som kapellmästare vid Radiotjänst 1928–1956. Pjäserna hade uruppförts i Göteborg, till exempel Shakespeares *Som ni behagar* med premiär den 9 april 1920 på Lörrensbergsteatern i regi av Per Lindberg. Han var senare chef för radioteatern 1929–1931. *Som ni behagar* i regi av Per Lindberg sändes i radio den 2 mars 1930, men redan 1927 (9 januari) sändes en föreställning av *Romeo och Julia* från Göteborg. Här finns endast partituret kvar. Ytterligare en pjäs finns kvar med musik av Stenhammar (partitur och stämmor), nämligen *Ett drömspel* (från 1916) av August Strindberg, sändt 19 januari 1931. Läs gärna mer i Bo Wallners bok “Wilhelm Stenhammar och hans tid” från 1991 (s.246ff, s.351ff).

Under perioden 1935–1941 skrev Nils Ferlin och Josef Briné ett flertal “sångspel i den folksliga stilen”. Nils Ferlin medverkade med uppläsningar och Briné dirigerade ibland orkestern, ibland medverkade till exempel Thore Ehrlings orkester. I ljudarkivet finns *Marknad* som sändes 24 februari 1935. Lars Madsén regisserade. Följande 4 sångspel finns bevarade som notmaterial: *Brunnsresan*, *Byn*, *Marknad* och *Staden*.

1950-tal – allt mer och allt fler

En författare som Björn-Erik Höijer var noga med att välja musik – det skulle vara musik som spelades i hemmet eller på den plats dit han förlagt handlingen. Till pjäsen *Sommar* som sändes 16 augusti 1951, i regi av Ingmar Bergman, skrev Erland von Koch musiken.

Under 1950-talet skrev bland annat Vilhelm Moberg för radioteatern. *Rid i natt* sändes 1 oktober 1953 med musik av Carl- Olof Anderberg. 17 korta nummer från 25 sekunder upp till ett förspel som tar en hel minut. Notmaterialet finns i teatermusiksamlingen och verkar vara nedskrivet/inspelade utan någon särskild ordning. Musik av Anderberg finns till ytterligare 2 pjäser från 1960-talet.

En som skrev teatermusik på ett medvetet sätt var Karl-Birger Blomdahl. Han var otillfredsställd med kulissmusiken. Han ville inte att musiken skulle vara påträngande, om den inte ska stjälpas mer än den hjälper texten. Enligt Blomdahl måste "musiken reduceras till något obestämt, nästan ohörbart i bakgrunden och dessemellan inskränka sig till allmänt stämningmåleri". [G. Hallingberg]

Noter till fyra pjäser finns bevarade: *Agamemnons hemkomst* (1949), *Teseus* (1950), *Trojanskorna* (1952) och *Mordet på Kiron* (1958).

Vill man läsa mer om Blomdahls teatermusik bör man läsa kapitlet "Musik och dramatik: Agamemnons hemkomst"

i Christina Tobecks bok "Karl-Birger Blomdahl. En musikbiografi från 2002 (del 1 s. 400–436).

Fortsättning följer i nästa nummer: *Musik till radio och tv, 1960-talet till idag.*

Ivar Hellman

Ivar Hellman (1891–1994), svensk dirigent och kompositör. Grundade Norrköpings orkesterförening där han var ledare 1913–28. Mellan 1928–1956 var han kapellmästare vid Radiotjänst. Hans efterlämnade arkiv (0,7 hyllmeter) finns i Musik- och teaterbiblioteket. www.muslib.se/hand/fort/hellman.html

Per Lindberg

1880–1944. Teaterchef, regissör. Elev till Max Reinhardt. Regissör på Lorensbergsteatern i Göteborg 1918–1923. Han var förste regissör vid Komediteatern och Konsert-husteatern i Stockholm 1925–1927, och vid Dramaten 1927–1928. Mellan 1929–31 var han chef för Radioteatern. Han var även teaterskribent samt filmrecensent på Stockholmstidningarna. Han regisserade fem filmer mellan 1923 och 1941.

Musikalisk estetik i religiös kontext med en svunnen storhetstid

Evangeliska Brödräfsamlingen i fokus

||| Christina Ekström, fil dr i musikvetenskap, musikforskare samt lärare och studierektor på Högskolan för scen och musik, Göteborgs universitet

I Stockholm och Göteborg finns det spår i form av fastigheter och verksamhet, om än i blygsam skala, från den kristna fromhetstraditionen herrnhutism. Verksamheten, för vilken musik var ett viktigt inslag, skedde i församlingsliknande former och har än idag status som societeter inom Svenska kyrkan med benämningen Brödräfsamlingar. Dess glansperiod, sett till omfattningen av dess verksamhet och medlemsantal, inföll från mitten av 1700-talet och varade i nära 100 år.

Brödräfsamlingen i Stockholm är numera belägen på Sibyllegatan medan den tidigaste adressen var Lilla Trädgårdsgatan (Kungsträdgårdsgatan) där S:ta Eugenia katolska församling återfinns idag. Bilden nedan illustrerar den tidigaste fastigheten.

"Ewangeliske Brøderness Bøne sal", Lilla Trädgårdsgatan 12, Stockholm. Akvarell (1808) av Pehr (Petrus) Emanuel Wallander (1783–1858). Stockholms stadsmuseum.

Brödräfsamlingen i Göteborg är belägen på samma adress, Kungsgatan 45, som den ursprungliga om än fastigheten på grund av en brand 1802 inte är densamma. Bilden visar det utförande fastigheten kom att få efter om- och tillbyggnaden 1910.

Bilden visar fasaden till Brödräfsamlingens fastighet i Göteborg såsom den kom att se ut efter den om- och tillbyggnad 1910. Göteborgs stads byggnadskontor.

Samfundet Evangeliska Brödräfsamlingen (ursprungligen ”Evangelische Brüdergemeine”) härrör från 1720-talet och den lilla orten Herrnhut i östra Tyskland, som kom att växa fram på greven Nicolaus von Zinzendorfs (1700–1760) gods. Detta skedde i samklang mellan hans egen högadliga livsstil och smak, luthersk pietism samt den fromhet som kännetecknade de religiösa flyktningar från Böhmen/Mähren inom *Unitas Fratrum*, den sedan medeltiden reformerade kyrkan som fick tillåtelse att bosätta sig på von Zinzendorfs marker.

Bilden visar vy över orten Herrnhut sett från Hutberget. I mitten skimtar Brödrasalens (kyrkans) tak och klocktorn. Privat foto.

Musik var viktig för Brödrakyrkan och motiverades teologiskt av en erfarenhetsbaserad fromhet samt betydelsen av att ge denna ett uttryck. Som den amerikanske teologen Craig Atwood påtalar lät denna teologi sig bäst kommuniceras i ”sånger och liturgier, inte genom systematisk teologi eller polemik”.¹ Musiken var också betydelsefull som ett sammanhållande medel mellan församlingarna, sett i ljuset av att Brödräfsamlingar kom att etableras i alla världsdelar. Därigenom blev enhetligheten för den musikaliska repertoaren en viktig faktor.

Församlingssången stod i centrum men musiklivet omfattade även ett spektrum av vokal- och instrumentensemble liksom en rik produktion av musikalier. Dessa var företrädesvis skapade av församlingsmedlemmar. Brödräfsamlingens olika arkiv, likt de i Herrnhut i Tyskland och Bethlehem och Winston-Salem i USA, rymmer omfattande samlingar, företrädesvis från 1700-talet. Även i Stockholms Brödräfsamling finns musikalier bevarade om än den samlingen är långt mera blygsam i sin omfattning med sin knappa hyllmeter.

Musik som förekom i gudstjänster benämndes som *församlingsmusik* [från tyskans ”Gemeinmusik”] och för denna fanns en uttalad estetik. Detta gällde såväl utformningen av musikalier som framförandet av dem. I det följande avser jag att ge en bild av vad som utmärkte denna estetik. Detta sker utifrån vad jag har funnit vara tre nyckelbegrepp: skönhet, sensibilitet och enkelhet.

Skönhet

Skönhet, ett av nyckelbegreppen för herrnhutismens estetiska ideal, härrör från uppfattningen om korrelationen mellan det yttre, förnimbara livet och det inre, andliga livet. Genom att gestalta skönhet framkallas ett eftersträvansvärt själsligt tillstånd. Detta kommer till uttryck i ett synodprotokoll från 1782 som slår fast att ”yttre skönhet har influens på hjärtat”.² Vidare skriver musikern och biskopen Christian Gregor (1723–1801) i sitt förord till Choralbuch (1784) om församlingssången som en arena för att gestalta skönhet:

Man kan inte föreställa sig något mer angenämt och samtidigt högtidligt än församlingssång vid en samling där det vid sidan av hjärtanas andäktiga riktning mot ett enda saligt ändamål även kan förnimmas en ljuvlig harmoni av rösterna och musikinstrumenten, särskilt orgeln.

Gregor ger i samma källa förslag på hur denna ljuvliga harmoni av röster och musikinstrument kunde realiseras. För att uppnå detta pekar man på betydelsen av att alla uppmanades delta i sången och, vilket kanske var det allra

“ “ Det var genom att gestalta skönhet som ett eftersträvansvärt själsligt tillstånd framkallas.

viktigaste, instruktionen om att ingen skulle överrösta någon annan. Målet enligt Gregor var att församlingssången skulle låta som om deltagarna sjöng med en röst. Att gestalta skönhet kunde alltså medverka till att främja den andliga upplevelsen. Omvänt kunde yt-

tre distraktioner, det vill säga frånvaron av ordning/skönhet, verka menligt för den inre andakten. Detta formulerar Gregor i termer av att ”allt som låter främmande vid församlingens sång, stör både dess angenäma överensstämmelse och hjärtanas tysta andakt.”³

Sensibilitet

Sensibilitet är ett annat nyckelbegrepp då känslor och känslouttryck var grundläggande aspekter inom den herrnhutiska fromheten. För de herrnhutiska trossyskonen gällde det att vara tillräckligt känslig för att kunna förnimma Jesus och graden av närhet till honom. Av detta följde att församlingsmusiken kom att utgöra en arena och ett språk för känslor och känslighet. Särskild uppmärksamhet fäste man vid att känna av Jesu lidande och död vilket också avspeglades i den musikaliska repertoaren. Där skildrades detta i målade beskrivningar i såväl sångtexter som i tonsättningar om korsfästelsen och döendet.

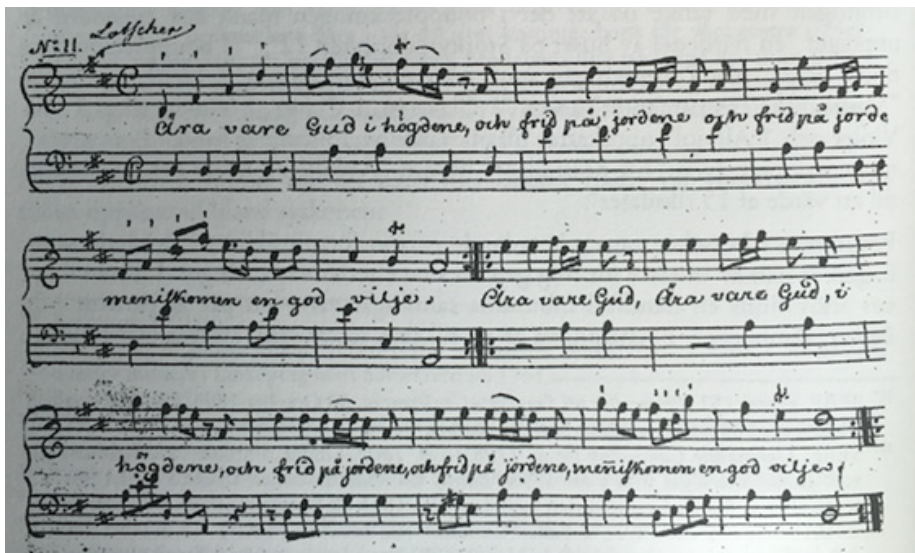
Betydelsen av att vara känslig och att låta känsligheten komma till uttryck i sång anges i förordet till *Christliches Gesang=Buch der Evangelische Brüder=Gemeinen* (1735), samfundets första tryckta sångbok. Enligt denna förväntades sången vara genomsyrad av känslighet och att denna eftersträvansvärda känsla/känslighet inte låter sig kommuniceras i tryckta källor:

Vårt intryck, känsla för saken, innerlighet och väckelse går inte låta trycka; utan dessa kan sångernas egentliga bruk inte klargöras.⁴

Den mest explicita formulering jag funnit i min jakt på beskrivningar av önskvärda känslor relaterade till känslighet är den, att sensibilitet handlar om en blandning av inre glädje och blid smärta. Detta känslotillstånd härrör från vetenskapen om Jesu död och uppståndelse vilket förväntades generera både sorg och glädje på samma gång.⁵

Känslan skulle inte bara vara en inre upplevelse utan förväntades även komma till yttre uttryck i sången vilket Zinzendorf anger med orden: ”det yttre skulle vackert harmoniera med det inre”. Vidare angav han vilka de synliga och

¹ Craig Atwood, 1995: 136f. ² Brödremenighedens arkiv, Christiansfeld, Danmark: MAC, RI A AF, Prediger-Archiv, Synodaltillägg 1782,§917 ³ Christian Gregor (1784). Choralbuch. ⁴ Vorrede, Das Herrnhuter Gesangbuch 1735, citerat efter Hahn/Reichel 1977:221. ⁵ Brödremenighedens arkiv, Christiansfeld, Danmark. Synodalvedtægt 1782, § 917.

Bilden visar den tidigaste kända versionen av Johan Georg Lotschers (1733–1805) *Ära vare Gud i högdene*, här för besättningen en röst och generalbas.

hörbara uttrycken kunde – eller borde – vara samt att detta var något som skulle ske spontant. Han skriver:

Men när vi sjunger det måste vår röst, min och hela kroppshållning vittna om den innerliga förtjusning, som verkligen finns. Detta behöver man inte exercera, utan man lär sig det av sig själv, eller ser bara på en någon som står bredvid dig.⁶

Utöver sången var det även angeläget för instrumentaler att den inre känslan skulle komma till uttryck i den musikaliska praktiken. Som musikläraren och musikern Daniel Grimm (1719–1760) formulerar det skulle hjärtats situation transformeras till instrumentalspelet. Han skriver att ”hjärteförståelse av saken” förväntades leda ”andning eller [...] fingrar”.⁷

Enkelhet

Enkelhet, ännu ett nyckelbegrepp för Brödrakyrkans musikaliska estetik, bör i detta sammanhang inte betraktas som en önskan om en frånvaro av musikalisk bildning. Snarare var enkelheten ett estetiskt ideal som kan kopplas, dels till avgränsningen i förhållande till andra musikaliska praktiker/genrer än församlingsmusiken, dels till främjandet av textens hörbarhet av det semantiska innehållet och till dess förståelse.

En bild av vad enkelheten kunde bestå i ger en instruktion till hur musik av andra än församlingsmedlemmar kunde anpassas för att passa in i det nya sammanhanget. Gregor skriver:

Denna musik komponeras delvis av Brödragemenskapen själv, delvis används också kompositioner av andra mästare med de mindre ändringar som är nödvändiga för deras användande i församlingar. Därvid ser man huvudsakligen till att inga stycken av någondera slaget uppförs, i vilka något vilt, yppigt eller lättsinnigt råder, utan sådana som har en enkel och av var och en lättfattlig melodi med ett milt, värdigt och angenämt instrumentalackompanjemang.⁸

Denna beskrivning visar hur församlingsmusiken förväntades skilja sig från andra musikaliska praktiker som exempelvis dansmusik, världslig musik, alltför konstfull musik och som Zinzendorf anger, även från ”den så kallade kyrkomusiken”.⁹

Beträffande främjandet av textens hörbarhet skriver Zinzendorf om betydelsen av att låta ordens inneboende kvaliteter komma till uttryck. Gregor uppmanar sångare, främst liturgen, att artikulera väl. Denne förväntades artikulera så att lyssnarna skulle kunna höra varje stavelse. Främjandet av ordets hörbarhet och förståelse kan också relateras till ut-sagor av Grimm och Gregor som båda pekar på hur mellanspelet mellan fraser i koraler (interludier) förväntades bli gestaltade på orgel. Grimm skriver att de ska framföras enkelt, vackert och vara en tydlig vägvisare mellan musikaliska fraser. Om inte så sker kommer spelet i stället att störa den sanna meningen.¹⁰ Gregor talar i liknande ordalag, att interludier varken ska vara konstlade, oöverlagda eller oskickligt spelade.¹¹

Avslutning

Sammantaget har jag gett en glimt av de estetiska ideal som förefaller ha kännetecknat musiklivet i Brödrakyrkan, företrädesvis under 1700-talet. Idealen formulerades av samfundets ledare och blev stadfästa genom det högsta beslutande organet, den så kallade synoden. De medier som nådde ut i den världsvida Brödrakyrkan var flera varav ett utgjordes av skriftliga källor, exempelvis församlingsnyheter, sång- och koralböcker samt musikmanuskript. Ytterligare ett viktigt medium för att sprida de estetiska idealen var människor, det vill säga predikanter, präster och lärare i Brödrakyrkans skolor. Personalcirkulationen mellan församlingarna var i internationellt perspektiv betydande, vilket också var kännetecknande för rörelsen. Därför spreds lätt församlingsmusiken estetiska ideal även till dess svenska Brödrakyrkans församlingar.

“ “ Idealen formulerades av samfundets ledare och stadfästes genom högsta beslutande organet, synoden.

I Brödrakyrkan i Stockholm finner man materiella spår i form av musikalier från både samfundets tyska centrum, Herrnhut, och den danska församlingsorten Christiansfeld. Därtill finns kompositioner av inhemska tonsättare varav Johan Georg Lotscher (1733–1805) är det mest betydande exemplet.¹² Bland sångerna för en till två röster med stråkar och generalbas finns en handfull för besättningen röst och generalbas av denne Lotscher. En av dessa är den annars välbekanta körsången *Ära vare Gud i höjden* som i Brödrakyrkans arkiv återfinns för besättningen röst och generalbas vilket också är den tidigast kända versionen av sången.

Förvisso är de estetiska ideal som denna artikel har uppmärksammat en spegel av litteraturens, konstens och musikens estetik även utanför Brödrakyrkans församlingar.

väggar under 1700-talets andra hälft. Dock finns det forskare likt Leo Balet (1979), Susan McClary (1993) och Carl Dahlhaus (1989) vilka tar frågan vidare och som talar i termer av att den pietistiska fromheten i sig kunde vara en bidragande faktor till att forma och förstärka de estetiska ideal vi idag förknippar med den tidiga romantiken.

Om Brödräfsamlingen var en spegel av samtida ideal eller om de påverkade de estetiska idealen i samhället i stort är en fråga jag lämnar öppen i all sin komplexitet. Helt klart är ändå att Brödräfsamlingen med dess musik och musikliv var en teologisk-social

kontext från 1700-talet som erbjuder ett rikt forskningsmaterial och där de estetiska idealen: skönhet, sensibilitet och enkelhet, var accentuerade till den grad att de upphöjdes till religion och rit.

Denna artikel, som baserar sig på min doktorsavhandling *"Gör dig en sång uti mitt bröst"*, *Musikalisk gestaltning i ljuset av herrnhutisk tradition* (2007) samt forskningen kring Brödräfsamlingens musikliv som har skett därefter (Ekström 2009, Ekström 2011, Ekström 2013, Ekström 2014, Ekström 2016), avser att vara en introduktion till dess musikaliska estetik. En av utgångspunkterna för mitt intresse för Brödräfs-

samlingens musikliv är professor Inge-
mar Bengtssons utsaga om att religiösa strömningar som delvis är aparta från den officiella kyrkan kan framstå som en gråzon för musikforskare. Dessa utgör ett musikfält som faller mellan vad som traditionellt betecknas som världsligt och institutionellt-kyrkligt. Utan tvivel utgör Brödräfsamlingen med dess musikliv ett exempel på ett musikfält som Bengtsson nämner och som tidigare inte har uppmärksamrats i någon omfattning inom musikvetenskaplig forskning.

Källförteckning

Otryckta källor

Brödremenighedens arkiv, Christiansfeld
RI A AF Prediger-Archiv, Synodaltillägg, 1782.

Evangeliska Brödräfsamlingens arkiv, Stockholm

Johan Georg Lotscher: Ära vare Gud i högdene.

Göteborgs stads byggnadskontor

Ritning, Brödräfsamlingens fastighet i Göteborg 1910.

Stockholms stadsmuseum

"Ewangeliske Bröderness Böne sal", Lilla Trädgårdsgatan 12, Stockholm. Akvarell (1808) av Pehr (Petrus) Emanuel Wallander (1783–1858).

Tryckta källor

Atwood, C. (1995). *Blood, Sex, and Death: Life and Liturgy in Zinzendorfs Bethlehem*, Ph.D. dissertation, Princeton Theological Seminary.

Balet, L. (1979). *Die Verbürgerlichung der deutschen Kunst, Literatur und Musik 18. Jahrhundert*.

Dahlhaus, C. (1989). *The idea of Absolut Music*. Chicago.

Doerfel, M. (1998). "Ein Lob des Herrnhutischen Gesangs aus dem 19. Jahrhundert", *Unitas Fratrum* 42, (Herrnhut).

Christliches Gesang=Buch der Evangelische Brüder=Gemeinen (1735).

Ekström, C. (2007). "Gör dig en sång uti mitt bröst", *Musikalisk gestaltning i ljuset av herrnhutisk tradition*, Skrifter från musikvetenskap, Göteborgs universitet nr 89, diss. Göteborg: Institutionen för kultur, estetik och medier.

– (2009). "Vi har en broder till organist som lärt sig Gemeinmusik alltifrån ungdomen" Musiklivet i Brödrauniteten under 1700- och 1800-talen med fokus på Sverige", *Noterat* 17, Stockholm: Svensk visarkiv.

– (2011). "Brödräfsamlingens dolda musikskatt" i: **Melos** och **Logos**: festskrift till **Folke Bohlin**. Mattias Lundberg och Sven-Åke Selander (red.). Skellefteå: Artos.

– (2013). "Die Brüdergemeine und Schweden", *Unitas Fratrum, Zeitschrift für Geschichte und Gegenwartsfragen der Brüdergemeine*, 69/70.

– (2014). *At syngje og spille musik fra Brödremenighedens arkiv*. Christiansfeld musikfestival.

– (2016). "Vi förkunnar endast de blodiga sären", Perspektiv på Brödräfsamlingens musikliv" i *Den glömda kyrkan – Om Her-*

rnhutismen i Skandinavien, red. Ahlberger, Christer & von Wachenfeldt, Per. Skellefteå: Artos.

Gregor, C. (1784). "Vorbericht", *Choral=Buch*.

Grimm, J. D. (1753). *Handbuch bey der Music-information im Paedagogio zu Catharinenhof*, Anja Wehrend, ed. 2002. Tübingen: Verlag der Franckeschen Stiftungen Halle im Max Niemeyer Verlag).

Hahn, H.-C. & Reichel, H. (1977). *Zinzendorf und die Herrnhuter Brüder Quellen zur Geschichte der Brüder-Unität von 1722 bis 1760*. Hamburg: Friedrich Wittig Verlag.

Hartmann, A. (2000). "Musik zu der Festtagen der Brüdergemeine 1759-1800", *Unitas Fratrum*, Heft 47. Herrnhut: Herrnhuter Verlag.

McClary, S. (1993). "Narrative Agendas in 'Absolute' Music: Identity and Difference in Brahms' Third Symphony," *Musicology and Difference: Gender and Sexuality in Music Scholarship*, ed. Ruth Solie. Berkeley: University of California Press.

Wehrend, Anja 1995. *Musikanschauung, Musikpraxis, Kantatenkompositionen in der Herrnhuter Brüdergemeine*, diss (Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH Europäischer Verlag der Wissenschaften)

Summary in English

• A report from our annual meeting in Borås and Gothenburg including election of a new chair person – Lena Nettelbladt.

• Christina Ekström, musicologist and teacher at Gothenburg university, gave an interesting lecture on The Mora-

vian Church (The Unity of Brethren) in Sweden during the 18th and 19th centuries.

• Music specifically composed for radio drama at the Swedish Radio has been done since its start in 1925. In the music library in the radio building a lot of

scores and parts are archived even if the sound does not exist anymore.

• Our new board member Staffan Lundmark is presented

Pinocchio välkomnar besökare till Borås. Läs mer om årsmötet på sida 4. Foto Tobias Danielsson.